

פרוטוקול מס. 35
מישיבת ועדת הכלכלה
סיום ג' ז' באב תשי"ב - 29.7.1952
בשעה 11.00

ג ר ח כ י ם :
חברי הועדה: היו"ר מ. כגטוב
י. אורי
ע. סימון
ב. אזניה
י. ספיר
ד. פלדמן
ב. אבניאל

ד"ר פרלמוטר - מטעם משרד מסחר ותעסיה
טהנדס גלברד - מטעם משרד מסחר ותעסיה
מר הנגבי - מטעם משרד המשפטים
ד"ר קטרון - מטעם משרד המשפטים
מר גלס - מטעם משרד החקלאות

סוזמנים:

א. המסך ההצבעות על חוק התקנים
ב. סקורות המים וניצולם.

ס ד ר - ה י ם :

היו"ר מ. כגטוב:
פותח את הישיבה.
אחרי הפסקה די ממושכת אנו חוזרים למסלול
הרגיל של העבודה. בסדר היום שני מעיפים: א. המסך ההצבעות על חוק התקנים,
ב. סקורות המים וניצולם. בסעיף זה בהנתי לפי הצעת חבר הכנסת ספיר, ביקשתי
להגיש לנו בכתב מקירת פתיחה, כדי שנוכל להתחיל מיד בדיון. קבלתי את
הסקירה לפני כמה שבועות, והיא חולקה בין החברים.

טרם שגעבור לסדר היום בראוני למסוד, כי בזמנו בקטנו ממשרדי הממשלה שימצאו לנו את כל הפרטות הפנימיים הנוגעים לעניינים כלכליים. עכשו הנפיע באנגלית דו"ח בקשר עם הפיתוח. כנראה שזה הוכן באופן מיוחד לרגל השילוחים מברמניה. ראיתי שהדו"ח חולק לחברי ועדת הכספים, ובקשתי את משרד האוצר להמציאו גם לחברי ועדת הכלכלה. לדאבונו היה מספר מצומצם של אקסטפלרים, ועל כן אתן קודם כל לאלה שיודעים אנגלית ולא לה שאו בזמן ליטיבה.

י. ספיר:

בזמנו, עוד בכנסת הראשונה נערך דיון בוועדת הכלכלה על ענין מסירת עבודות צבוריות. בדיון זה נמסרה על ידי משרד העבודה ומחלקת העבודות הצבוריות סטטיסטיקה סודית על חלוקת העבודות במשרד העבודה, וזה כלל את שנת 1949 וחלק מסנת 1950. טאז לא קבלנו כל אינפורמציה. אני רוצה לבקש שהיו"ר יבקש ממשרד העבודה להשלים אינפורמציה זו. באינפורמציה שקבלנו נמסר כמה עבודות נמסרו, באיזה סכומים, אם בהכרזה או בלי, ולאיזה קבלנים. היות ויש תלונות בסעיף זה, - ובסעיף השני, אני מבקש להעמיד זאת על סדר היום - אני מבקש שהמשרד יציין את האינפורמציה הזאת.

היות ובמסרו לי כמה תלונות בקשר עם אופן

מסירת העבודות על ידי משרדים ממשלתיים ובעיקר על ידי משרד העבודה, אני מבקש שידון בזה כאן, בוועדת הכלכלה, ובזמין את בא כוח המשרד שימסור לנו אינפורמציה על הענין. היו כמה הודעות, אם איני טועה, של ראש הממשלה וגם של שרים אחרים, כי כל עבודות הממשלה נמסרות על ידי מכרזים. כיום דבר זה אינו כך, ואני רואה בזה מבחינה צבורית ועניינית לקוי חמור, ומבקש להעלות זאת על סדר היום.

היו"ר ס. בנטוב:

קודם כל, נבקש את האינפורמציה ולאחר שנקבלה אוסיף סעיף זה לרשימת הסעיפים העומדים

על סדר היום של הועדה.

אנו עובדים להמסך ההצבעות בחוק התקנים.

נמצא כאן נציג משרד המסחר והתעשייה שרוצה

להביא בפנינו את עמדת המשרד ביחס להכללת מצרכי המזון בסעיף ראשון "פירושים", סעיף טעדין תלוי ועומד. אני מציע שנשמע את נציג המשרד ואחר כך נצבור לסעיפים אחרים, ולבסוף נחזור לסעיף זה של "הפירושים".

ד"ר פרלמוטר:

רבותי, בקטנו היא להשאיר את החוק כפי

שהוא הוצע לכנסת, בנוגע להגדרה של המונח

פשוט: קיים חוק לפקודת הפיקוח על המזונות, לא למחוק את המלים: "להוציא מצרכי מזון". והסיבה היא שהוא מנהל חטיבת המזון במשרד המסחר והתעשייה, ושאי, כמובן גם חייב, בין היתר להסדיר את הייצור של מצרכי מזון, ולעשות מפרטים בדיוק לפי ההגדרה של המונח מפרט, שנמצא בחוק המוצע. בטוח זה המפקח על המזונות מוכרח לאורך המצב והמצואות לעבוד בסהירות רבה ולעיתים קרובות מדי יום ביומו לא רק להוציא או לקבוע מפרטים כאלה, אלא גם - וזה עוד יותר חשוב - לסנות מפרטים, ולפעמים בן דגע, כי מתברר שפרט קטן או גדול שהפרט אינו מתאים למציאות ועלול לגרום נזק לצבור; למשל: אם מוציאים מפרט למתקנים או לגלידה וכו' כתוב אחוז מסוים של סוכר ואחוז מסוים של עמילן, והנה מתברר שהמפתח הזה הוא פגום. דברים כאלה קורים אצלנו כמעט מדי יום ביממו. במקרים רבים הסנוי הוא הכרחי ומחייב פעולה מהירה.

היו"ר ס. בנטוב:

למה זה הכרחי, הרי את הסחורה צריך לעשות לפי ספיציפיקציה ולא ההפך?

ש"ר פרלמוטר:

אנו אומרים ליצרנים איזו כמות עליהם להכניס למצרך, ואם אחד כך מתברר שאיזה פרט אינו נכון, צריך לשנות, אם אנו קובעים, שלמצרך מסוים צריך להכניס איזה שהוא חומר באחוז מסויים, ובזמן שהוא מצו, ואחמ"כ זה היה בשפע ולפתע פתאום יש מחסור חסור, ואי אפשר לתת ליצרן להסתמס באותו חומר גלם, אנו צריכים להפסיק זאת תיכף ומיד, ואיננו יכולים לחכות עד שהמכון אחרי דיונים רבים ישנה את התקן שלו. זוהי פעולה גמיסה ושוטפת. למפקח על המזונות צריך להיות חופש מלא לעשות זאת, כדי שהפעולה תיעשה במהירות. הוא אינו יכול להיות תלוי במכון התקנים.

היו"ר ס. בנטוב:

יש סעיף שמרשה לטר בטקרים יוצאים מן הכלל להרשות ייצור של מצרכך שלא לפי התקן?

ד"ר פרלמוטר:

זאת אומרת, שאנו צריכים לבנות בכל דבר אל אשר, בעוד שהיום השר אינו נכנס לכל הסטח הזה, אלא המפקח על המזונות יחד עם עוזריו מחליטים על התקנים והמפתחים וזוהי פרובלמה מאד מהירה שאינה דורשת שום פניה מיוחדת אל השר, שבדרך כלל עמוס עבודה ואיננו יכול לעמוד לרשותנו תיכף ומיד, משום כך אני מבקשים להשאיר את הסעיף כפי שהוצע על ידי הממשלה.

ד"ר סטרנו:

ברצוני להעיר, אינני יודע אם זה הובא לידיעת הוועדה, שהמליט האלה "להוציא צרכי מזון" הוכנסו לחוק אחרי דיונים מרובים, ועדת השרים שבה בשאלה והחליטה להכניסן, בא ערעור, ועל אף הערעור הוחלט להכניסן. אחד כך באה פניה מהמכון וגם היא הופיעה בפני השרים, והוועדה עמדה על כך איתן. ברור, שהוועדה הזאת דיבובית להחליט כרצונה, אבל ברצוני להודיע שעמדת הממשלה ברורה ובמקרה שהוועדה תחליט אחרת, אבקש לרשום הסתייגות לטר המסחר והתעסיה.

ל. ספיר:

האם זה נכון שהמוטג תקן ישראלי לא רשמי הוא דבר שאינו מחויב להיות אחר ויחיד, ואינה מחוייב להיות מחייב, ורק כשהתקן מוכרז כתקן ישראלי רשמי, הוא אחד ויחיד ואז הוא מחייב?

כי

האם זה נכון, כפי שאני מבין, כל ענינו של מסדר המסחר והתעסיה הוא בעיקר או אך ורק באותם מצרכים שהוא עצמו מספק לצורך, ובהם הוא מעוניין להכניס טובים, או שזה מכון גם למצרכים שכל אדם מייצר?

ד"ר פרלמוטר:

היום המצב הוא כך, שכמעט כל המצרכים שבכלל באים בחשבון לאטפקה צבורית נמצאים תחת פיקוח, ואז האטפקה יכול להשתמש בכל הסמכויות הנתנות לו בסעיף 4 של אותה פקודה שהזכרתי... זאת אומרת, שהיום כל המצרכים החיוניים בסביל הצבור נמצאים בידי האטפקה, וכפופים לפעולתו, ובין היתר ביחס לקביעת המפרטים.

עם כל הכבוד לאנשי המכון, חרי האנשים העוסקים בזה באופן קבוע, צריכים לעשות זאת ולא אנשי המדע טרואים. כל דבר מתוך השקפה מדעית, יתר על כן, אם לפי סעיף 18 האטפקה יכול לעשות זאת למרות סעיף אחד, מדוע צריך להכניס זאת לחוק?

היו"ר ס. בנטוב:

אילו הכנסת היתה מקבלת בכל זאת את ההצעה למחוק את המלים "לחוציא צרכי מזון", שד המסחר והתעשייה יכול היה לצרור דה-פקטו מצב כזה, באילו המלים לא היו מחוקות על-ידי כך שלא היה מכריז על שום מצרך של מזון כתקן רשמי.

ד"ר פרלמוטר:

זה באופן מוטטט נכון, אבל אם חסר יעשה זאת הוא ישים לאל את כל עבודת המכון.

אם הוועדה תחליט על טחיקת המלים האלה, אני מבקש לרשום הסתייגות לטר המסחר והתעשייה.

היו"ר ס. בנטוב:

אבקש את יו"ר ועדת המסנה, חבר הכנסת אזוביה, להביא בפנינו את יתר הטעיפיים.

בישיבה האחרונה הצבענו את סעיף 9.

ג. אזוביה:

הגענו עד סעיף 9 ועד בכלל, ועתה עלינו לעבור לסעיף 10. - הבטחתו הסמירה על תקן רשמי. בסעיף זה ישנן שתי בעיות. סעיף 10(א) בתקבל פה אחד. בסעיף 10(ב) החליטה הוועדה למחוק את המלים "לרבות פנקסים המתנהלים בו". בסעיף 10(ג) בחלקן הדעות אם לכתוב "כל אדם הזוגע בדבר" או "כל אדם אחראי". אני תומך בגירסה "כל אדם הזוגע בדבר", וחבר הכנסת בז'רנו תומך בגירסה "כל אדם אחראי". כן הוחלט להוסיף לסעיף 10 סעיף קטן ד':

"כל אדם המבצע עבודה בניה או התקנת

(א) (איינסטלציה), הסעונה קבלת היתר או אישור, בתוקף חוק או סכוח אחר, מאת מוסד מסלתי או מוסד של רשות מקומית, או מאת בעל זכיון סטעס הסדיגה שאוסר לצורך סעיף זה על ידי המסדנה, ישיג ויציא לפניהם ככל שיידרש על-ידם, תעודת בדיקה המוזכרת בסעיף 12, שתעיד על התאמת המצרכים, שהוא מסתמס או הסתמס בהם בביצוע העבודה, לדרישות תקן רשמי; אולם לא יידרש אדם להציג תעודת בדיקה לגבי מצרך שיש עליו תו-תקן כאמור בסעיף 11.

בסעיף קטן זה: "המבצע עבודה" לרבות אדם המבצע עבודה בסביל אדם אחר ואדם אשר בפקודתו מבוצעת העבודה.

י. ספייר:

אני יכול לקבל כל פעולה הנדרשת באופן ישיך כדי לעמוד על מטרת החוק, על ביצועו. אבל דברים שאין להם קטר ישיר בעינין זה, אני מפסק אם יש הצדקה להכביסם. אין מתנהלים פנקסים כדי להוכיח שכל מה שיש במתן הוא לפי התקן. מתוך הפנקסים אין אפשרות לקבוע אם החומר הוכנס לפי התקן, כי בפנקסים אפשר לרשום כמות כללית של החומר שנתקבלה, אבל אפשר להשתמש בחומר בצורה אחרת, וחבר

י. ספ"ד:

לא יופיע בפנקסים. לכן אבי אומר כי אין כל הצדקה להכניס זאת לחוק.

גם ביחס למלים "אדם אחראי" ההנחה יכולה להיות שאם האדם איננו אחראי, מקור הידיעות שלו אינו מוסמך כל כך. זה צותן מרחב לבילוש, ולמטרה זו אין צורך בבילוש.

ג. פלדמן:

אבי מסכים לדברי חבר הכנסת ספ"ד ביחס לפנקסים, כי ספ"ד (ג) צותן אפשרות לבדוק גם את הפנקסים, כי חמלה "מסמכים" יכולה לכלול גם פנקסים.

ביחס לשאלה - "כל אדם אחראי" או "כל אדם הנוגע בדבר" אבי אומר שצריך להשאיר את הנוסח "כל אדם הנוגע בדבר".

סר הנגבי:

בקשר למלים "לרבות הפנקסים המתנהלים בו", גם משרד המשפטים אינו מעוניין בזה. אבל בקשר לסעיף קטן ג', "כל אדם הנוגע בדבר", ברצוני לומר ששר המשפטים הן הקודם והן הזוכה, מתנגדים להכניס את התיקון "כל אדם אחראי", מפני סיבה זו שאם כל העניינים האלה בסופו של דבר יצטרך בית-המשפט לקבוע לגבי כל מקרה ומקרה אם אדם היה אחראי או לא, כי לכאורה כל אדם סבור אחראי, אבל השאלה אם אחראי לגבי ייצור זה. ברצוני לומר, כי בתקופת המנדט היו בכתבים בחוקים כאלה: "כל אדם שפונים אליו חייב לתת תשובה". לאחר קום המדינה, בפעם הראשונה חוק לאסדר תפיסת מקרקעים החליטה הכנסת לסנות זאת והכניסה את המלים "כל אדם הנוגע בדבר", וזה מקובל מאז בכל החוקים שלבו שדגים בשאלות כאלה. לכן אבי מבקש, כדי לא לעורר תסבוכת, להשאיר את הנוסח הזה "כל אדם הנוגע בדבר".

היו"ר ס. גוטנברג:

חוקים בדרך כלל בכתבים בטביל אלה שעלולים לחפר אותם, ולא בטביל אלה שסוטרם על חוק. במקרה זה ההנחה היא, שיכולים להיות אנשים שיפרו את החוק לדעת הציבור, לכן אנו צריכים לשאול את עצמנו, אם אנו צריכים להרבות בסמכויות של אלה שלוחמים נגד עבירות אפשריות. אינני רואה כל פגם בזה שיבדוק את הפנקסים. אם הוא אדם ישר, אין לו מה להסתיר, ואם אינו ישר אינני יודע מדוע עלינו להקל עליו לעשות זאת. אבי מציע להשאיר את המלים "לרבות הפנקסים המתנהלים בו".

ארתור דבר ביחס למלים "כל אדם הנוגע בדבר". אבי רוצה לתת חופש הקידה לאדם שצריך לחקור, כי לפעמים יש קבוצות, וחדרך היחידה לגלות את הקבוצות היא לחקור את האנשים.

ה צ ב ע ה

הוחלט למחוק את המלים "לרבות הפנקסים המתנהלים בו".

הוחלט להשאיר את הנוסח "כל אדם הנוגע בדבר".

המליצות לחבר הכנסת ספ"ד

ה צ ג ה

סעיף 10 בתקבל

ב. אונזיה: בסעיף 11, אנו מציעים להוסיף סעיף קטן ד':
"כללים לקביעת תו תקן ולסימום בו יפורסמו
בתקנות" החלטה זו בתקבלה ללא התנגדות.

ה צ ג ה

היו"ר ס. בנטוב:

סעיף 11(7) בתקבל

סעיף 11 בתקבל

סעיפים 12, 13, 14, 15 בתקבלו ללא
התנגדות.

ב. אונזיה:

מיות והסעיפים בתקבלו בוועדת המסובח ללא
התנגדות, אני מעמידם להצבעה.

היו"ר ס. בנטוב:

ה צ ג ה

סעיפים 12, 13, 14, 15 - בתקבלו

ב. אונזיה: בסעיף 16 הוחלט לסגור סעיף קטן א' כדלקמן:
"ש' המסחר והתעשייה רשאי לפתור ע"י צו
יפורסם ברשומות סטילורי אחרי תקן רשמי -

(1) בדרך כלל בתקופה מוגבלת - בצו שפורסם

ברשומות; או

(2) לצרכי ביצוע עבודה מסויימת ע"י מוסד
ציבורי או למען מוסד ציבורי לפי בקשתו בהיתור בכתב."

י. ספיר:

אני חושב שהמלים "בצו שפורסם ברשומות",
ו" בהיתור בכתב" מיותרות.

ב. אונזיה:

נכון.

אני מציע את הסעיף בתיקונו של חבר
הפנסת ספיר.

היו"ר ס. בנטוב:

ה צ ג ה

סעיף 16 - בתקבל

ב. אזניה:

לסעיף 17, אין הערות.

היו"ר מ. בנטוב:

ה צ ג ע ה

סעיף 17 - נתקבל

ב. אזניה:

לסעיף 18, אין הערות.

י. ספיר:

ברצוני לשאול אם המלים הללו: "האמור בחוק זה אינו בא לגרוע מכל חוק אחר" פירושו, שהחוק אינו יכול לחול על דבר שיש עליו חוק אחר?

היו"ר מ. בנטוב:

מר פרלמוטר אמר, שאילו היינו מוחקים את ענין המזון, ישנם חוקי פיקוח אחרים שהיו מאפשרים לו לעשות כל אותם הדברים שלא היה ראוי לעשות אילו חוק התקנים היה מתקבל במחיקת המלים "להוציא צרכי מזון". הייתי רוצה הסבר נוסף מה הם החוקים האלה.

האם יש סמכות למקח לעשות מה שהוא עושה גם כשהדבר אינו לפי התקן? לדעתי, אנו גורעים מסמכותו על ידי זה שאנו מסדרים תקן.

מר הנגבי:

יש לי דעה אחרת מאשר למר פרלמוטר, לאור סעיף 8(ד) אני חושב שאין זה בא לגרוע מסמכותו, כל עוד אשר לא הסכים, אני חושב, כי נרגע שהשר הסכים, מחייב התקן הרשמי על פעולה.

היו"ר מ. בנטוב:

מדוע יש צורך בסעיף 18? לי נראה, שזה יותר מדי כללי, כי בפדוצדורה מספספסית מחוקים אחרים, ובמידה שיש סתירה, אני חושב שבית הדין צריך להחליט.

מר הנגבי:

ישנו כלל מספסי האומר, שחוק ספסיפי מבטל חוק כללי. אפשר לומר במקרים מסוימים שחוק זה הוא ספסיפי. אני חושב, שהיות והוא ספסיפי אפשר לומר שצריך לסטור על הכלל שהוא לא יבטל את החוקים הכלליים שיטנם.

מהנדס גלברד:

מהות התקן היא כזאת, שהוא אינו נקבע על ידי פקודה, אלא לפי חוק זה ועל ידי באי כח כל המעוניינים. זאת אומר, שיש תאום בין החוקים ובין הצרכים של כל הצדדים, כך שבדרך כלל אין לחשוב שיהיה ניגוד בין החוקים הקיימים ובין התקן.

מדוע בכל זאת הכניסו את סעיף 18? כי ועדת השרים שניסחה את החוק חשבה, שיטנם חוקים יותר בטיסיים שהחוק הזה אינו צריך להיות עדיף על פניהם. לדוגמא, חוק המלאכות והתעסיות, שקובע סמכות לסיקור על הבטחון בבתי החרושת. יכול להיות שיטנו תקן סטריים לדוד קיטור, אבל המפקח על העבודה יכול לדרוש לשנות זאת באם זה אינו מתאים לתנאי המקום.

ב. אונזיה:
החוק אינו פוגע בחוקים הקיימים. אם יתברר
שעל ידי טעיף זה, החוק אינו יכול לפעול,
כי כל פעם ישנו חוק אחר שפוגע, רק אז נשנה את הטעיף.

ג. אונזיה:
טעיף כזה קיים ברוב חוקי העבודה.
זה ענין טשפטי, ואיני חושב שאנו צריכים
לדון בו, כי אנו דנים בחוק מצדו הכלכלי.

היו"ר מ. בנטוב: ה צ ב ע ה

טעיף 18 - בתקבל

עלינו לדון עוד בטעיפים 22-23 ובענין המזון.
עכשו אנו עוברים לטעיף בסדר היום:
מקורות המים וביצולם.

קבלנו תזכיר ממשרד החקלאות והפיחה, ואני
מניח שקולכם עיינתם בו. עכשו נשמע מלואים לתזכיר זה מפי מר בלס ונעבור
לשאלות.

מר בלס:
אני חושב, שמה שאני יכול לתת, זוהי תמונה
כללית של מפעל המים שאנו נמצאים עכשו
בביצועו. אך היות וזה חלק מהפעולות, אני חושב, שיהיה זה לטובת הענין
אם אתן סקירה כללית.

כמה מים ישנם במדינת ישראל? - על זה אין
עדיין מספר מוחלט. אולם באנו ליד טיכום, שלתפקיד התכנון אנו מקבלים 2
מספרים: 1. 2,400,000,000 קוב בשנה או - 3,000,000,000 קוב. יתכן
גם שהמספר הגדול אינו הכל, אבל לצורך התיכנון אנו מסתפקים לזמן הקרוב
במספר הנמוך - 2,400,000,000 קוב. בכדי להבין מה זה מיליארד קוב מים, הרי
מיליון קוב מים זוהי הכמות שבה משתמשת בהלל. הכמות שאנו עומדים לנצל
בשנת 1952 תהיה 580,000,000, מזה: 150 מיליון קוב מי-שתייה, 150 מיליון
קוב לבריכות-דגים ו-300 מיליון קוב להסקאה.

2,400,000,000 קוב מים מתחלקים ל-3 סוגים:
מים תדירים, מעינות ונהרות, מי-תהום ומי-שטפונות שנאים בזמן הגשמים.
אני חושב שבכמות מים זאת נוכל להשתמש ב-400 מיליון קוב לשתייה ולתעשייה,
ו-2 מיליארד קוב לחקלאות. יש להניח שבשביל החקלאות נצטרך לעשות אינסטלציה
על שטח של 4 מיליון דונם. אם אנו חושבים, שלשם ייצור מזונות דרוש
3/4 דונם ועוד רבע דונם על חשבון הייצוא לנפש, החשבון הממוצע שלנו הוא
דונם הסקאה לנפש, הרי נצטרך 4 מיליון דונם. היום אנו מסקים חצי מיליון
דונם. זאת אומרת, שכיום יש פחות מ-1/3 דונם לנפש.

סוגי המים הם ארבעה: הסוג הכי ותיק,
זה הסוג המקומי בו כל בעל קרקע קדח לו באר וסדר משאבה. הסוג הזה
התפתח מאז העליה הראשונה, אך כיום הולך ויורד. עד מלחמת-העולם הראשונה
התפתחה טכניקה של קדחת בארות. וכאן אני רוצה לומר שהיהודים הם שהכניסו
את הקידוח בארץ ואת מכונות השאיבה, ולא הגרמנים. לפני מלחמת-העולם הראשונה
היה מסגודד מסויים של בארות, שכל באר נתנה 25-30 קוב מים, וכל באר היתה
עולה 400 נפוליאון. רק לשם השוואה, בימי עבודה, זה היה יותר ביוקר
מאשר המפעל הגדול שאנו נמצאים עכשו בביצועו מהירקון לנגב.

הסוג השני, זה הסוג הכפרי, שהוא נמצא בעיקר לאורך החוף, הספקת מים שהיתה מורכבת ממספר בריכות ורשת צנורות. זה התחיל להתפתח פהיקף גדול מזמן החתייטבות החדשה לאורך החוף. תנאי מוקדם לכך הם מים מתחת לקרקע.

הסוג השלישי - מפעל איזורי. המפעל האיזורי התחיל להתפתח בארץ לפני 26 שנה. הוא מצטיין על ידי כך שהוא מרכז תריסר או שני תריסרים ישובים ברשת אחת עם המים שיטבם בקצה האחד של השטח, ומחלק אותם בין כל הכפרים.

שני הסוגים האלה אינם מכילים יותר מאשר חצי מיליון דונם בכל מדינת-ישראל. אפשר להגיד, שגם מפעלים איזוריים אינם יכולים להיות יותר מאשר עוד מיליון דונם. יתר המים אפשר להשיג רק ע"י מפעל המים הארצי וסניפיו. מה זה מפעל המים הארצי וסניפיו? אנו מבינים זאת במפעל הלוקח את מקורות המים של הירדן, טוביל אותם בקו מרכזי עד לבריכת המרכזית בבית-גטופה, ומבית-גטופה יצא קו טוביל מרכזי עד בקודה של-יד פלוג'ה, ומבקודה זו יתפצלו המים בקווים טובים לנגב המערבי והמרכזי. זהו מפעל המים הארצי.

ברצוני להוסיף משהו על המפעל האיזורי. מזמן הקמת המדינה - למרות שגם לפני הקמת המדינה היו מפעלי מים איזוריים - הקימונו או עומדים בהקמתם של 21 מפעלים, שאתם רואים אותם במפה זו כצבע שחור, מהקבול הצפוני, הגליל העליון, מבוס חרוד, בית-סאן, איזור השומרון והשטולט, מהעסק, מהדרום, ממפעל הנגב, קו טובל ועוד כמה קווים שאינם במפה.

במחירים של היום אפשר להעריך את כל המפעלים האלה בסכום של 60,500,000 ל"י. מזה, יותר מהחצי בוצע, ובערך 20% נמצאים בביצוע. היתר יבוצע תוך שנתיים-שלוש. מפעל ארצי בארצות בעלות טכניקה גבוהה זמן הקמתו הוא לא פחות מ-15-20 שנים ולפעמים יותר. מכיון שאיבנו יכולים לחכות זמן רב כל כך בין גמירת המפעלים האיזוריים לגמירת המפעל הארצי, הוכנסה תכנית ביניים הנקראת "סניפי המפעל האיזורי". יטבם ששה מפעלים כאלה, והם מצטיינים בזה שאפשר לבצע אותם תוך 3-6 שנים. מפעלים אלה הם: יבוט והשקאת חחולה, מפעל השטחים הנמוכים לאורך הירדן, מפעל הגליל המערבי והעסק, מפעל הירקון והנגב המערבי, מפעל הירקון והנגב המזרחי.

מה טבע הביצוע? בית החירות לצנורות מלט משוריינים, התחיל לעבוד. אנו התחלנו בביצוע מפעל הירקון בשני קווים סקוטרים הוא 66 צול. אנו הולכים מהדרום לצפון, כי אין לנו זמן לחכות. במסך 3 שלים נטיים קו אחד ובעוד שנתיים - קו שני. כאן יהיו 7 תחנות שאיבה. חלק מטי-הירקון יהיו בטביל פתח-תקות, חלק בטביל תל-אביב, וחלק בטביל הפרוזדור. אבל יש להניח, שבחלק המערבי של הירקון יהיו מטיים.

מפעל הגליל המערבי והעסק נמצא בדרגה של תוכנון מפורט. אגב, כל התכנית נמצאת בדרגה של תכנון מפורט וחלק בביצוע. למפעל הגליל המערבי הוכנס גם סכום של 950,000 דולאר מההענקת השנייה, ויש להניח שבאביב הבא בניה צינורות. הקו יהיה בקוטר של 48 צול ויספק מים לחיפה. מקורות המים הם: מטי-מענות, מטי-שטפונות, מטי-הקיסון ועודף המים מקידוחים שיטבם באיזור. לפי כל הטימנים יטבם עודפי מים גדולים. זה יהיה מפעל ל-50,000,000 קוב מים.

המפעל של השטחים הנמוכים נמצא בדרגה של תוכנון מוקדם. אין לנו דחיפות במפעל זה. מקורות המים במפעל זה: הירדן. מפעל ההרים הגבוהים נמצא גם כן בתוכנון מוקדם, כי עדיין המפעל של הגמול הצפוני נמצא בביצוע, ויש לנו זמן של מספר שנים. מקורות המים: תבניאס והירדן העליון.

מפעל החולות - את הייבוס מבצעים, ומפעל זה נמצא בדרגה של תיכנון מפורט, שאם יהיה בסף אפשר יהיה להזמין את החמרים והכלים בטביל הביצוע. סקורות המים: דן והירדן.

מפעל המים גורט ידיעה יסודית של הארץ ולזה דרושה ידיעת מומחים, שבטבילים זה לחם חוק. על כן איננו יכולים לסטוך במטא אחוז על מומחי-חוף, אבל בלעדיו הם העניין לא ייעשה. עד הקמת המדינה, הצינור הגדול ביותר שהנחנו היה בקוטר של 22 צול. יש לנו שני מתכננים, אחד מהם הוא טרס, והשני הוא טר קוטן, שהוא מומחה גדול למפעל מים ארצי. יש לנו מומחה בשם קולסטון לבניית סכרים, לאיגום מים, טוהי טפניקה מיוחדת שעדיין לא התבטאו בה. זהו אחד המומחים בעל שם עולמי. הוא מדריך את אנשינו בעבודות אלה. חוף מזה נמצא אצלנו באופן קבוע מהגדס אחד טעבד במפעל המים בלוס-אנג'לוס, מפעל מים שמעביר מים במרחק של 500,000 קילומטר, ויש לו ידיעה מקצועית בדברים מסוג זה. גם האקלים שלנו דומה לזה של קליפורניה. יש לנו מומחה מיוחד, למדעים מיוחדים הנוגעים למפניקה של הקרקע. יש לנו ועדה של 3 אנשים והם: טר בסור, מי שהיה בארצות-הבריתן, טר סינדיג, מי שהיה המהנדס הראשי של והטליטי הוא יהודי בשם ומי שהיה יו"ר הוועדה הפדולית חסייעת לנשיא ארצות-הברית על סקורות המים. שלושה אנשים אלה נתנו לנו את ההדרבה הכללית, ואם הם אוטורים שהתכנית נכונה, הרי איש לא יציד סדבר זה דורש בדיקה, וזאת עשינו בבדי שלא תהיה אמללא להביד שצריך לבדוק זאת עוד פעם. אבל יחד עם זאת הייתי רוצה להביד ששני המומחים, הם וקוטן עמדתם לבני התכנית היתה כזאת:

טרס הם מציע קו ראשי אחד, בשעה שאם דואים פה הרבה קווים סבילים. הוא הציע סמונה דרגות פיתוח. הוא אמר כך: תחלקו את פיתוח הארץ לסמונה חלקים. קודם תפתחו את איזור החוף, אחרי חמש שנים איזור שני, אחרי עוד 5 שנים איזור שלישי, ובעוד 20 שנה תפתחו את הנגב. אני חושב, שאצלנו ביטח כזאת אף פעם לא עמדה לדיון. אבל זה מאליו יורד מעל הפרק. המומחה השני, טר קוטן, אמר אותו דבר בצורה אחרת. אם המפעל יעלה 300 מיליון דולאר, תחלקו את זה לשלושה חלקים, כל חלק 100 מיליון דולאר. להם יש מושגים אחרים. על כל פנים אמרתי לו, ש300 מיליון דולאר אצלנו זה כמו אצלם 30 מיליארד דולאר. שאלתיו אם עשו באמריקה מפעל אחד שעלה 30 מיליארד דולאר והוא הטיב בסלילה. ועל כך אמרתי לו: אם אצלם לא יכול היה להיעשות מפעל אחד ב-30 מיליארד דולאר בבת אחת, הרי אצלנו לא יתכן להקים מפעל של 300 מיליון דולאר בבת אחת. לטרות זאת נתחיל בקו הראשי בעוד שנתיים, אבל נתחיל בו מהדרום, וכל שנה 15 ק"מ. ובינתיים נפתח את סקורות המים הנמצאים בדרך. וכאשר נגיע מצפון לתל-אביב, בעוד 7 שנים מהיום, נתחיל לעבוד מטני הצדדים ונגיע לבית-נטוספה. אולם בינתיים צריכים להקים את בית-נטוספה, וזה עולה מיליוני לירות. ולכן טוב פעם, נבצע אותו באופן הדרגתי. ונבנים את הסכר כל שנה, בכדי לפתח אותו במשך עשר שנים. ופה יטנו קו מבושר בצות-יעקב שילך בכיוון בית-נטוספה. זהו קו בוסף לקו הראשי, שיקבל את עודף המים מבקעת החולות. אנו דורשים להתחיל בקו זה עוד השנה. אנו נמצאים בדרגה של תכנון מפורט, ואם לא יהיו עובדים בכסף, נתחיל בזה עוד השנה.

בינתיים, התחלנו הסנה לבנות אגם גדול בבית-נטוספה, וכל שנה נבדיל אותו. מפעל זה יקבל מים מסי-הגסטמים שבמקום.

היו"ר ט. בנטובי: האם הקרקע מחלחלת?

טר גלס: 3/4 מהטמח הוא טוב. 1/4 ממנו ידרוש טיפול מיוחד, וזה יהיה טיפול נגד החלחול. בחלק המערבי, החלחול הוא פחות מאשר בחלק המזרחי, ולכן אנו מחלקים את האגם בשני חלקים ובאמצע תהיה סוללה. בסך הכל נפתח האגמים בישראל יהיה בערך 2,5 ל-3 מיליארד. האיגום צריך להיות איגום מן החורף לקיץ.

איך אנו רואים את הדברים באפשרות של

ביצוע? - המפעלים האזוריים רובם ככולם או שבוצעו או שנמצאים בתהליך ביצוע או שבוצעו במשך זמן קצר. מניפי המפעל הארצי ביתנים מבחינה טכנית וכוח אדם להיגמר בין 3 ל-7 שנים. ביתר הזמן, צריכים להתחיל, ומיד במפעל המים הארצי ובאופן כזה להביע לתוספת מי השקפה מידי שנה בשנה.

מה הם סוגי המובילים?

היו"ר מ. בנטוב:

מר בלס:

בקשר לעניין זה היה ויכוח די גדול, וזה נבטל בכך, שבמידה והמובילים אינם עולים על כמות של 5,6 קוב לשנה. כלומר: 100 מיליון קוב בשנה. הקו הכלכלי ביותר זהו קו הצינור, ביחוד בתנאים שלנו, כי האדמה אינה ישרה למרות שמטר תעלה הוא יותר זול. במיכום כללי הצינור הוא יותר זול, כי הוא יותר קצר, ויש לו יתרונות נוספים, הוצאות על שמירה ותיקונים, לפי הטכניקה שהתפתחה בזמן האחרון בארצות שתנאי הטופוגרפיה שלהם דומים לשלנו, נוהגים בשיטה זו. אני מדבר על צינור ביטון מזויין, והמדובר הוא על כמות של 100 מיליון קוב מים בשנה. בקשר לקו הראשי, עדיין לא נבתיים הוויכוח.

בדרך כלל ישנם 5 סוגי מובילים:

הסוג האחד - הטורפייה לאדמה שטוחה; הסוג השני - מלבן במקומות שיש מידות; הסוג השלישי - חתוך וכסה, במקומות שיש חשש לשטפונות; הסוג הרביעי - מנהרה, בארצות עשירות בוננים מנהרות, כי מנהרה בונים פעם אחת לתמיד, אצלנו ישנה מנהרת חזקה, שמעבירה את מי-השילוח, הסוג החמישי - צינור לחץ. סוג זה התפתח באופן מיוחד בזמן האחרון באופן כזה שבונים את בית-החרושת ליד המקום שבו מניחים את הצינור, ומדי פעם מפעילים את בית-החרושת.

הוויכוח בעניין זה היה די מסובך,

וישנה ועדה לתיכונן מפעל המים הארצי המורכבת מ-16 אנשים שרובם מטפלים במים זה עשרות שנים. יחד עם המומחים מחוץ-לארץ אנו יושבים על סדוכה זו, ועל החישובים הכלכליים. אבל גם בכלכלה אפשר ללכת בשני כיוונים, אני צריך להגיד, כי למרות שבאופן פרטי אני מאד בעד מנהרה, כי זהו בגין לעולמים, כי הקלקולציה מוכיחה שלאחר 50 שנות אמורטיזציה ותשלום רבית, זה הרבה יותר זול אבל לשם כך צריך להיות עסיר ב-50 השנים הראשונות. למרות זאת, זן אינני חושב שאפשר לדבר על כך באופן ריאלי, כי זה אמר שהאוצר יצטרך לעשות חוזים עם קבלנים על עשרות מיליונים דולארים, והקבלנים רוצים מיד 25% דמי קדימה. נדמה לי שהדבר הכלכלי ביותר יהיה בכל זאת צינור. הצינור יצטרך להיות בקוטר של 4 מטר, אבל יתחלק לשנים. אחד יהיה בקטר של 3 מטר צול, והשני בקוטר של 3 מטר צול. נצטרך להתחיל באחד, ואחרי 10 שנים בשני. כשמדברים את הרבית והאמורטיזציה, זה הדבר הזול ביותר. אם אתה בונה תעלה בשטח מיושב, אתה צריך לבנות אותה לכל אורך הדרך ומשני הצדדים להקים גדרות, חוץ מזה צריך טיפול בגד כניסת כל מיני זרעים פראים לתעלה. אני חושב שהעניין ייגמר בצינור, אם כי באופן דשמי זה עדיין לא נגמר. הצינור יוכל לעבור דרך ישובים, מה שאין כן התעלה, הטצריכה בביית גשרים, חוץ מזה ישנה גם בעיה בטחונתית: תעלה אפשר לראות מן האוויר, בפרט כליל ירח, בו בזמן שבצינור אי-אפשר לפגוע. הצינור טוב גם בחורף וגם בקיף, בו בזמן שהתעלה יכולה להיטתם בחורף. ישנה עוד סיבה קצת ריאליית: אם אנו בונים צינור, אנו צריכים לקנות ציוד מביית-חרושת כזה, שהחומר ההתחלתי בשביל להתחיל בעבודה יעלה 750 דולאר, ואז יעברו בזה 400-500 פועלים. כל הפסקה בעבודה תגרום לחוסר עבודה.

עובדו שבעה וריאנטים על הכנסת מי הים
 התיכון לבקעת הירדן. כאן ישנה בעיה אם להמליח את מי הכנרת או לא.
 יש לנו אפשרות לחכות כמה שנים עד שנקבע אם יש צורך בכך או לאו.
 אשר לים המלח, על ידי הגדלת שטח ההתנדפות האפשרי להגדלת יותר מים
 ולקבל כמות חשמל כפולה - מלידן וחצי קולט, פי שניים וחצי כמה שיש
 כיום. תכנית זאת עבד אחד הסומחים שלנו, מר קוטן והרו"ח שלו נמצא
 במסגרת ובגודל חודש ימים אפשר יהיה לקבלו.

אשר לשאלת האמצעים, כאן ישנה סכמה
 כללית. (מראה את הדיאגרמה). מתוך הנחה של גידול שטח ההשקאה מדי שנה
 ב-175 אלף דונם, והנחה שניה, שכל שנה יגדל הישוב ב-120 אלף נפש -
 במשך 20 שנה אנו מגיעים ל-4 מליון דונם ו-4 מליון נפש. הכסף הנחוץ
 לשם כך מחולק בדיאגרמה זו לפי טעופים שונים - מדורים בחקלאות, מפעלי
 מים נפרדים בחוף, אגירת מים בכל הארץ, מובילי מים המצפדן לנגב, בשנה
 הראשונה אנו צריכים 50 מליון לירות, בעוד כמה שנים - 60 מליון לירות,
 ובעצד כמה שנים - שוב 60 מליון לירות, ואחר כך יורדים ל-40 מליון לירות.
 מחצית הסכום בדולרים.

השנה יש צורך ב-50 מליון לירות והאמת היא,
 שלא יהיה יותר מאשר 15 מליון דולר, ולכן באמת לא יהיו 175 אלף דונם,
 אלא 100 אלף דונם. אני מרשה לעצמי להגיד כאן: אני חושב שמפעל המים
 קודם לדברים אחרים. דיזלים לקטרים זה דבר טוב מאד, אבל אולי לאחר שהתושב
 יקבל את הביצה הרביעית בשבוע, ישנם עוד דברים חשובים, אבל כשאין לעם
 מה לאכול, צריך לתתם כל לייצר אוכל. יש לנו כוח אדם וידיעה מקצועית
 כדי לבצע את התכנית שאנו מציעים, אבל מה שחסר זה כסף.

י. אורי:

המפעל הוא גדול ומקיף את כל הארץ. אבל
 בכל זאת ישנם מקומות שבהם יש למעלה
 מ-400 ט"ס גזם, שאפשר לנצלם. מה שאין כן בשטח הנגב הסעודי, שאני מעריך
 אותו בשני מליון דונם, שעליהם אי אפשר לעשות שום דבר בלי מים. לכן הייתי
 מתרכז בשטח זה, כי שני מליון דונם אלה יתנו לנו 3 דברים: לחם, שמן
 וסוכר. האם אין זה חשוב יותר לפתח את השטח הזה קודם? אני מניח

ב. אבניאל:

מה עודף המים הגלתי מנוצלים שיטנם כיום
 ברשותנו האם אנו עושים משהו כדי לפתח

בהם את הסביבה?

היו"ר ס. בנטוב:

היות והשעה מאוחרת תנתנה התשובות בישיבה
 הבאה.